

Historický exkurs do vývoje právní úpravy náhrady újmy způsobené pracovním úrazem či nemocí z povolání

(dokončení)

JUDr. KATEŘINA DEMOVÁ, Ph.D.,

vedoucí advokátka v Aegis Law, advokátní kancelář, s.r.o., externí vyučující na Masarykově ústavu vyšších studií ČVUT, členka České společnosti pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení, Czech Employment Lawyers Association (CzELA) a European Employment Lawyers Association (EELA)

Právní úprava náhrady škody a nemajetkové újmy vzniklých pracovním úrazem či nemocí z povolání je jedním z projevů ochranné funkce pracovního práva, a představuje tak velmi důležitou součást právní úpravy pracovněprávních vztahů. Náhrada újmy vzniklé pracovním úrazem či nemocí z povolání je historicky spjata spíše s oblastí práva sociálního zabezpečení než s oblastí pracovního práva, jako je tomu dle recentní právní úpravy. Na následujících stranách je obsaženo stručné pojednání o nejvýznamnějších právních normách týkajících se problematiky náhrady újmy na zdraví způsobené pracovním úrazem či nemocí z povolání účinných na území dnešní České republiky před nabytím účinnosti současného zákoníku práce, zákona č. 262/2006 Sb. (dále jen „zákoník práce“).

9.2 Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

S účinností od 1. 1. 2002 byla pravidla týkající se odškodňování bolestného a ztížení společenského uplatnění upravena ve vyhlášce ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (dále jen „Náhradová vyhláška“). Uvedený právní předpis prováděl jak zákoník práce 1965, tak zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a to zcela shodně pro obě oblasti právní úpravy. Náhradová vyhláška převzala doposud užívaný etiologický způsob hodnocení újmy na zdraví, a to jak v případě bolestného, tak v případě ztížení společenského uplatnění. Bodové ohodnocení újmy na zdraví bylo i nadále vymezováno v lékařském posudku.

Dosavadní označení bolestného jako „odškodnění za bolest“ bylo nahrazeno pojmem „odškodnění bolesti“. Bolestné se poskytovalo za bolest způsobenou škodou na zdraví, jejím léčením nebo odstraňováním jejích následků; za bolest se přitom považovalo každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla.

Odškodnění ztížení společenského uplatnění se poskytovalo za následky škody na zdraví, které byly trvalého rázu a měly prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání

nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví. Odškodnění za ztížení společenského uplatnění mělo být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém byly omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti.

Sazby bodového hodnocení odškodnění bolesti a odškodnění ztížení společenského uplatnění byly uvedeny v přílohách uvedené vyhlášky.

Hodnota jednoho bodu byla v Náhradové vyhlášce stanovena na 120 Kč. Maximální částky odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění nebyly stanoveny, výše maximální náhrady tak oproti doposud platné právní úpravě nebyla ze strany zákonodárce limitována stanovením konkrétní maximální částky.

10. Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců

Povinnost zaměstnavatele k náhradě újmy způsobené pracovním úrazem či nemocí z povolání měla být transformací do úrazového pojištění převedena z pracovního práva do systému sociálního zabezpečení.

Mělo se tak stát na základě zákona č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, který měl původně

(až na výjimky několika ustanovení) nabýt účinnosti 1. 1. 2008. V průběhu legislativních prací totiž vyšlo najevo, že nebyly vytvořeny věcné podmínky,¹ aby uvedená právní úprava nabyla účinnosti současně s účinností zákoníku práce, tedy dnem 1. 1. 2007.

Proto došlo k převzetí dosavadní právní úpravy povinnosti zaměstnavatele k náhradě újmy vzniklé pracovním úrazem či nemocí z povolání do zákoníku práce, a to do přechodných ustanovení, která měla platit až do nabytí účinnosti zákona č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců.

Následně však došlo k několikerému odložení účinnosti zákona č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců.

Dne 1. 10. 2015² pak došlo ke zrušení tohoto více než devět let platného, avšak neúčinného právního předpisu. Zákonodárce tak zřejmě upustil od záměru uvedenou regulaci převést do systému práva sociálního zabezpečení.

11. Závěr

Právní úprava odpovědnosti zaměstnavatele za újmu způsobenou pracovním úrazem či nemocí z povolání je tedy od 1. 10. 2015 obsažena v části jedenácté zákoníku práce „Náhrada majetkové a nemajetkové újmy“. K významnějším úpravám, majícím za cíl více přiblížit současnou úpravu náhrady újmy na zdraví v zákoníku práce úpravě obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, pak došlo na základě zákona č. 285/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další související zákony, a to s dělenou účinností od 30. 7. 2020 (novelizace ustanovení § 271b odst. 3 zákoníku práce) a od 1. 1. 2021 (novelizace ustanovení § 269, § 271f, § 271g a § 271i zákoníku práce).

Lze však konstatovat, že současná právní úprava se vyznačuje značnou kontinuitou k předešlým právním předpisům. Tato skutečnost vede k tomu, že současná soudní praxe dokáže využít (a hojně tak činí) starší judikatury, která je velmi bohatá a kvalitní.

¹ BĚLINA, Miroslav, DRÁPAL, Ljubomír, BĚLINA, Tomáš, BOGNÁROVÁ, Věra, DOLEŽÍLEK, Jiří, NOVOTNÝ, Zdeněk, PICHRT, Jan, PUTNA, Mojmir, ROTHOVÁ, Eva, STÁDNÍK, Jaroslav a ŠTEFKO, Martin. Zákoník práce: komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-290-8. S. 1490.

² K uvedenému datu nastala účinnost zákona č. 205/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zrušuje zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, a zrušují nebo mění některé další zákony.